

Materiały opracowane w ramach projektów:

„Integrowanie programu nauczania z treściami biblijnymi, indywidualizacja pracy z uczniem oraz wysoka jakość dydaktyki i wsparcia psychopedagogicznego – trzy główne obszary wymagające poprawy w Niepublicznym Przedszkolu „Dawid” w Poznaniu”. Projekt realizowany w ramach PO WER. Dofinansowanie z Funduszy Europejskich: 76 168,79 zł. Czas realizacji projektu: 01.09.2016 – 31.05.2018 r.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

„Integrowanie programu nauczania z treściami biblijnymi, indywidualizacja pracy z uczniem i wysoka jakość dydaktyki – trzy główne obszary wymagające poprawy/rozwoju w Chrześcijańskiej Szkole Podstawowej im. Króla Dawida w Poznaniu”. Projekt realizowany w ramach Programu Erasmus+. Dofinansowanie projektu z Funduszy Europejskich: 25 132,80 EUR. Czas realizacji projektu: 01.10.2016 – 30.09.2018 r.

„Integrowanie programu nauczania z treściami biblijnymi, indywidualizacja pracy z uczniem oraz wysoka jakość dydaktyki i wsparcia psychopedagogicznego – trzy główne obszary wymagające poprawy w Chrześcijańskim Gimnazjum im. Króla Dawida w Poznaniu”. Projekt realizowany w ramach PO WER. Dofinansowanie z Funduszy Europejskich: 172 041,60 zł. Czas realizacji projektu: 15.11.2016 – 14.06.2018 r.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

PRZEWODNIK PO TUTORINGU WYCHOWAWCZYM

dla nauczycieli i wychowawców

Obserwacja

Wielu młodych ludzi w okresie dorastania odkrywa w sobie różne talenty, potencjał i zasoby. Nie wiedzą jednak, jak – lub nawet czy mogą albo powinni – je wykorzystać lub zagospodarować. Jeśli powstaje w młodym człowieku chęć, którą możemy nazwać inicjatywą, do zrobienia czegoś, co ma charakter konstruktywny, to zadaniem każdego rodzica oraz wychowawcy, nauczyciela czy pedagoga jest wesprzeć chęci i pomysły młodego człowieka i wspomóc go w działaniach, by przyniosły one konkretny efekt, czyli... sukces.

Najlepszym sposobem rozwoju jest sprawdzanie się w różnych dziedzinach, okolicznościach, sytuacjach, aby dorastający młody człowiek zbierał jak najwięcej informacji o sobie, o swoich możliwościach, mocnych i słabych stronach i budował pewność siebie, zdobywając coraz więcej doświadczenia i wiedzy. Jedyne rzeczy, które mogą go powstrzymać przed rozwojem, to: strach, porażka, osamotnienie, niskie poczucie wartości, nieprzyjazne otoczenie oraz brak rozpoznania i wsparcia ze strony tego otoczenia. Często jest tak, że wszystkie te rzeczy powstają naraz i młody człowiek poddaje się, bo jest mu bardzo trudno przebić się ze swoją inicjatywą. Poddaje się, traci sens działań, wiarę i nadzieję, że w ogóle coś może i że jego plany mogą się zrealizować.

Choć wydaje się, że w dzisiejszych czasach młody człowiek ma dostęp do wszystkiego, czego sobie tylko zażyczy, i może właściwie wszystko, to jednak pojawia się pewien problem, który – nieuświadomiany – odbiera mu życiodajną moc do działania, tworzenia i podejmowania ryzyka. Młody człowiek nie wie, czego chce. Choćbyśmy wybudowali najwspanialsze obiekty sportowe, laboratoria naukowe, szlaki przyrodnicze i nowoczesne muzea, a młody człowiek nie będzie wiedział, czego chce, to będą one puste, a dorastający młodzi ludzie będą sfrustrowani, znudzeni i będą przekonani o tym, że podejmowanie jakichkolwiek działań jest bezsensowne.

Dzieje się tak dlatego, że prawie cały system edukacyjny, podobnie jak i wychowawczy, bazuje na narzucaniu najpierw dziecku, a później młodemu człowiekowi gotowych programów i wzorców bez pytania go o zdanie, pragnienia czy potrzeby. Wszystko jest gotowe, a od ucznia oczekuje się, by to wzięt, przyswoił i zastosował. Oczekuje się dopasowania do narzuconych norm i zasad, które egzekwuje się na drodze kar i nagród. Nie uwzględnia się w całym procesie wyjątkowości ucznia, jego indywidualizmu, zróżnicowanych potencjałów, mocnych stron, talentów, różnych typów inteligencji, różnych sposobów uczenia się i przyswajania wiedzy, a także poziomu inteligencji. Wszystkich uczniów ocenia się jedną miarą i od każdego wymaga się tego samego. Uczniowie nie mają wpływu na to, co się dzieje, są poddawani procesowi uczenia się w warunkach nieustannej rywalizacji, oceniania i krytyki. Taki stan rzeczy powoduje zanikanie naturalnych uwarunkowań każdego dziecka w podążaniu za tym, co jest dla niego ważne, czego chce, czego potrzebuje, co prowadzi do zaniechania podejmowania inicjatywy.

Aby nie doszło do takiej sytuacji, postanowiliśmy pomóc naszym uczniom w odnajdywaniu własnych pragnień, wewnętrznych motywatorów, własnych zainteresowań. Chcieliśmy dawać im możliwość realizowania swoich inicjatyw, tak aby stawali się odpowiedzialnymi, samodzielными i pewnymi siebie, dojrzałymi ludźmi, którzy wiedzą, w co są wyposażeni, co mogą, kim są, co chcą osiągnąć i którzy z odwagą zmierzają do realizacji własnych celów, marzeń i pragnień.

Proces tutorski jest metodą pracy z uczniem, która pomaga mu odnaleźć to, co w nim jeszcze nieodkryte, odkopać to, co zakopane i zakurzone przez niespersonalizowaną edukację, wyciągnąć z ukrycia to, co jest ważne, a jeszcze nie zostało nazwane, by nadać sens wyborom i edukacji oraz zainspirować do stawania się coraz bardziej dojrzałym, odpowiedzialnym, pewnym siebie i samodzielnym dorosłym na drodze własnego rozwoju osobistego w oparciu o zainteresowania, potrzeby i pragnienia.

Czym jest tutoring?

Tutoring to metoda pracy z dzieckiem w obszarze jego rozwoju osobistego i wychowawczego. Tutoring działa w oparciu o edukację spersonalizowaną, co oznacza, że w centrum pracy tutora stoi osoba - dziecko. Tutor patrzy i oddziałuje na nie w sposób holistyczny, w duchu relacji opartej na szacunku, zaufaniu oraz wolności. Oddziaływanie to odbywa się w procesie, a jego podstawą jest dialog. Proces ukierunkowany jest na rozwój a głównym jego obszarem jest: charakter, wartości, przekonania, poglądy, postrzeganie świata, emocje, uczucia, potrzeby i wychowanie – można by powiedzieć że rozwój ma miejsce w obszarze na ciała, duszy i ducha.

W trakcie regularnej pracy tutora z dzieckiem, która przybiera formę spotkań nazywanych tutorialami, prowadzona jest rozmowa o charakterze dialogu. Rozmowy odbywają się co dwa tygodnie, trzy tygodnie i trwają od ok. dwudziestu minut do ok. godziny lekcyjnej. Rozmowa ta ukierunkowana jest na rozwój osobisty ucznia i polega na odkrywaniu i wykorzystywaniu jego mocnych stron, potencjału, talentów i zainteresowań. Może też zostać ukierunkowana na rozwój wychowawczy – polega wtedy na przepracowywaniu rzeczywistych sytuacji, w których dotyka się norm poprawnego funkcjonowania w społeczeństwie oraz cech dobrego charakteru.

Celem pracy z dzieckiem jest uświadamianie mu, jakie ma zasoby i możliwości oraz tego, co w związku z tym może zrobić, tak by młody człowiek stawał się coraz bardziej autonomiczny, odpowiedzialny, pewny siebie i samodzielny. Dziecko rozpoznaje, co ma, co potrafi zrobić i co może zrobić. To z kolei stwarza możliwość odkrywania tego kim jest. Naszym pragnieniem w tym procesie jest by rozwijało się i brało za odpowiedzialność za swoje postawy i działania, by stawało się samodzielne oraz by angażowało się w realizację swoich celów i pragnień na drodze współpracy z innymi. W ten sposób dziecko uczy się pracować w oparciu o wewnętrzną, a nie zewnętrzną motywację, współpracując przy tym z innymi, dla swojego własnego rozwoju i dla dobra otoczenia, w którym żyje.

Cały proces oparty jest na szczerzej i autentycznej relacji tutora i dziecka, której podstawą jest zaufanie, wolność i poszanowanie godności każdej ze stron. Rozmowy odbywają się w formie dialogu i nie mają charakteru

typowo nauczycielskiego, gdzie jedna ze stron dominuje nad drugą, używając języka wykładowego i pouczającego. Dialog ten zasadza się na formułowaniu własnych opinii i spostrzeżeń oraz wyrażaniu własnych myśli i emocji w duchu wzajemnego szacunku. Chodzi o to, by budować własny światopogląd i odkrywać swoje wartości i przekonania, które nadają znaczenie życiu i temu, w jaki sposób postrzegamy świat.

Tutor w swojej pracy jest autentyczny (jest sobą, jest szczery, nikogo nie udaje, nie sili się na bycie kimś profesjonalnym – ekspertem), **jest towarzyszem** (dzieli z nim jego świat, pomagając mu go bardziej odkryć i zrozumieć), **inspiratorem** (coachem, który zadaje trudne pytania, zmusza do myślenia i szukania rozwiązań, ukierunkowuje, wspiera i motywuje do działania) **i przewodnikiem** (mentorem, który dzieli się swoim doświadczeniem, jeśli jest taka potrzeba, pokazuje możliwe kierunki rozwoju).

Generalnie tutor nastawiony jest na dobro dziecka i jego rozwój. Takie działania odbywają się w ścisłym porozumieniu z rodzicami i przy ich maksymalnym zaangażowaniu w cały proces.

Główne zasady spotkania tutorskiego:

1. Każdy uczeń posiada zasoby, potencjał – zadaniem tutora jest je odkryć, uświadomić uczniowi i zachęcić go do ich używania;
2. Każdy uczeń jest dobry, mądry i twórczy – zadaniem tutora jest wierzyć w jego siły i wydobywać z niego to, co dobre;
3. Rozmowa i działania tutora z uczniem opierają się na: otwartości, szczerości, zaufaniu, 100-procentowym zaangażowaniu, szacunku i autentyczności;
4. Uczeń i tutor są pełnoprawnymi partnerami w działaniu i rozmowie – zadaniem tutora i ucznia jest wzajemne szanowanie poglądów i przekonań; tutor jest tym, który zachęca ucznia do poszerzania horyzontów przy jednoczesnym poczuciu wzajemnego poszanowania godności;
5. Autentyczność polega na tym, że nie udajemy kogoś innego, ale szczerze wypowiadamy się w swoim imieniu, mówimy o tym, co ja sądzę, co ja myślę, co ja uważam, a nie co inni myślą, co uważa się, co inni mówią czy że wszyscy tak robią;

6. W trakcie rozmowy tutor wykorzystuje swoją wiedzę i doświadczenie, dzieli się swoimi przeżyciami – nie na zasadzie dawania gotowych rozwiązań czy instrukcji, ale po to, by ukazać różne aspekty i rozwiązania oraz by pobudzić ucznia do poszerzenia horyzontów i dać mu większe spektrum możliwości do dokonywania własnych przemyślanych wyborów;
7. Rozmowa nie może opierać się na osądzaniu, nie używamy zwrotów typu: musisz, należy, powinienes, koniecznie trzeba;
8. Podstawowym narzędziem tutorskim są pytania, które odkrywają różne dylematy, zmuszają do osobistego odniesienia się i wyrażenia swoich poglądów – wszystko po to, by czynić życie bardziej świadomym.

Kluczowe pytania

1. Co o tym sądzisz? Co o tym myślisz?
2. Co czujesz w takiej sytuacji?
3. Co ty byś zrobił w takiej sytuacji?
4. Jakie są możliwe rozwiązania – twoim zdaniem?
5. Które rozwiązania wybierasz?
6. Czy chcesz, żebym powiedział Tobie, co ja o tym myślę?

Cel tutoriali

Podczas tutoriali dążeniem jest wspólne wytyczenie celów uczniowi, które będzie osiągał w najbliższym czasie, oraz określanie zadań w czasie, które doprowadzą go do realizacji tego celu. Jest to proces planowania, który możemy podzielić na następujące obszary:

1. **Cel:** co chcemy osiągnąć?
2. **Zadania:** co potrzebujemy zrobić?
3. **Strategia:** jak to zrobić?
4. **Czas:** kiedy, do kiedy to zrobić?
5. **Pomoc:** kto, co może mi pomóc?

Po wytyczeniu celów i zaplanowaniu realizacji zadaniem tutora jest monitorowanie i motywowanie ucznia, by osiągnął założony cel. Po osiągnięciu celu następuje ewaluacja i świętowanie sukcesów. W trakcie realizacji założonych celów praca polega również na kształtowaniu postaw charakteru,

które pomagają w osiągnięciu celów. Dotyka się wówczas także wielu różnych treści związanych z porażkami, wytrwałością, pracowitością, wewnętrznym zaangażowaniem, odpowiedzialnością, pragnieniami. Odbywa się również proces wydobywania wewnętrznych zasobów, cech charakteru, zdolności i umiejętności oraz mocnych stron, a także praca nad słabymi stronami.

Tutoring w praktyce

Założeniem programu jest by podopieczny odbył 2 indywidualne spotkania w miesiącu, co daje częstotliwość: jedno spotkanie co dwa tygodnie. Każde spotkanie trwa od ok 20 do 45. Po uwzględnieniu okresów świąt, ferii i dni wolnych od nauki daje to około 15 spotkań w trakcie całego roku szkolnego.

Warunkiem przystąpienia do tutoringu jest wyrażenie pisemnej zgody przez rodziców i dostarczenie jej do tutora. W programie tutoringu bierze udział grono przeszkolonych w tym celu nauczycieli, będących jednocześnie pracownikami dydaktycznymi szkoły, którzy posiadają stosowne uprawnienia.

Średnio na jednego tutora przypada 2-3 podopiecznych. Przed rozpoczęciem tutoriali uczniowie samodzielnie wybierają tutora, z którym chcą pracować przez cały rok. Uczniowie mają na to pierwszy miesiąc nauki, czyli wrzesień, a od października zaczynają się spotkania. W miarę możliwości tutorzy starają się dopasować do liczby podopiecznych, którzy ich wybrali. Jeśli po trzech miesiącach tutor nie nawiązał wystarczająco mocnej relacji z podopiecznym i wspólnie doszli do wniosku, że między nimi nie ma „chemii”, istnieje możliwość zmiany tutora.

Na pierwszym spotkaniu tutor określa i omawia wspólny kontrakt, który zawierają podopieczny i tutor. Poniżej znajduje się taki przykładowy kontrakt. W ciągu kilku pierwszych spotkań tutor buduje relację z uczniem opartą na zaufaniu, szczerości i szacunku, buduje swoją „mapę ucznia”, czyli poznaje jego zainteresowania, mocne i słabe strony, cechy charakteru, a następnie wytycza dla swojej orientacji wstępny kierunek zmiany i rozwoju dla ucznia. Pomaga mu w tym dokument pod nazwą „Mapa ucznia”.

Tutoriale są udokumentowane z wykorzystaniem dokumentu stworzonego specjalnie do tego celu. Dokument ten nosi nazwę „Karta pracy tutora”. Po każdym spotkaniu dokument ten trafia do osoby nadzorującej prace tutorów, by rozliczać cykliczność spotkań i podążanie obraną ścieżką.

Po kilku przepracowanych spotkaniach z podopiecznym powstaje w oparciu o jego mocne strony kolejny dokument, który nazywa się „Arkusze planowania celów”.

W dokumencie tym tutor we współpracy z podopiecznym ustala cele do osiągnięcia dla podopiecznego. Na drodze osiągania celów następuje rozwój potencjału ucznia. Cele wyznaczone są w trzech obszarach: wiedza, zainteresowania/talenty oraz charakter i postawy i podzielone są na słabe i mocne strony.

W trakcie roku szkolnego każdy tutor zobowiązany jest do przeprowadzenia co najmniej dwóch spotkań trójstronnych w gronie: podopieczny, rodzic i tutor. Na tym spotkaniu omawiany jest rozwój podopiecznego i tematyka przeprowadzanych tutoriali. Pierwsze takie spotkanie odbywa się po utworzeniu „Arkusza planowania celów”, by zaprezentować rodzicom wyznaczony kierunek rozwoju i cele, które uczeń sobie postawił.

Co 4 tygodnie odbywa się spotkanie superwizyjne dla tutorów, mające również charakter roboczo-szkoleniowo-warsztatowy. Jego celem jest omówienie spraw organizacyjnych, omówienie szczególnych przypadków oraz krótkie zajęcia doszkalające.

Przykładowy proces wytyczania celów

1. Poznawanie się/budowanie relacji:

a. Zdobywanie wiedzy o uczniu (zainteresowania, pasje, mocne strony, pragnienia, marzenia, potrzeby, słabe strony, ulubione: filmy, książki, bohaterowie, muzyka)

b. Podpisanie kontraktu – obustronna umowa, w której zapisujemy zasady, na które się umawiamy i które będą obowiązywać podczas naszych spotkań i w naszej relacji

2. Wyznaczanie celów:

- a. Co chcę osiągnąć w trzech dziedzinach:** 1) wiedzy, 2) umiejętności i talentów, 3) charakteru – postawy, zachowanie (postawione cele wyznaczają obszary, w których będziemy oczekiwać zmiany, czyli rozwoju, w odróżnieniu od tego, czego nie chcemy i czego chcemy unikać). Cele wyznaczamy zgodnie z zasadą SMART – muszą być szczegółowe, mierzalne, ambitne, realne, terminowe (określone w czasie).
- b. Zapisuję, po czym rozpoznam, że zamierzony cel został osiągnięty.**

3. Planowanie:

- a.** Co posiadasz i co masz? (twoje mocne strony)
- b.** Czego nie masz? (twoje słabe strony)
- c.** Jakie możliwości i szanse pojawiają się, które możesz wykorzystać? (czynniki zewnętrznie wspomagające)
- d.** Na jakie trudności możesz trafić? (zagrożenia destrukcyjne, które mogą się pojawić)
- e.** Jak możesz zaradzić przeszkodom?
- f.** Co konkretnie potrzebujesz wykonać, zrobić? W jakim terminie? (zadania, terminy)
- g.** Co jeszcze będzie ci potrzebne?
- h.** Kto może ci pomóc?
- i.** Skąd będziesz wiedział, że idziesz właściwą drogą?
- j.** Co się musi konkretnie stać, żeby osiągnąć cel?

4. Monitorowanie:

- a. Na jakie etapy podzielisz pracę?
- b. Jak będziesz je prezentować?
- c. Na jaki rodzaj kontaktu się umówimy?

5. Motywowanie (zewewnętrzne i wewnętrzne):

- a. Dlaczego chcesz to osiągnąć? Jaka jest twoja intencja?
- b. Jakie to przyniesie korzyści?
- c. Co stracisz gdy nie osiągniesz celu?
- d. Co się zmieni, gdy osiągniesz cel?
- e. Czego nie stracisz, gdy nie osiągniesz celu?

6. Ewaluacja:

- a. Co uznaję za największy sukces? Co się na niego złożyło?
- b. Co mi nie wyszło? Co się na to złożyło?
- c. Co mogę poprawić na przyszłość?
- d. Co dostałem od tutora?
- e. Moja dobra rada dla samego siebie:
  - *Będę częściej...*
  - *Będę rzadziej...*
  - *Zacznę...*
  - *Przestanę...*

7. Świątowanie

Przykładowy przebieg tutorialu z etapu poznawania się:

1. Czym się interesujesz?
2. Jakie książki lubisz czytać?
3. Podaj mi, proszę, trzy ważne dla Ciebie tytuły.
4. Co jest dla Ciebie ważne, atrakcyjne w tych książkach?
5. Jakie filmy lubisz oglądać najbardziej?
6. Podaj mi, proszę, trzy filmy, które Twoim zdaniem są najlepsze i które widziałeś w ciągu ostatniego roku.
7. Co było w nich atrakcyjnego dla Ciebie?
8. W jaki sposób wybierasz filmy?
9. Jakiej muzyki lubisz słuchać?
10. Od kiedy się nią interesujesz?
11. Dlaczego interesuje Cię ona bardziej niż inne gatunki muzyczne?
12. W jakie grasz gry?

13. Dlaczego właśnie w takie?
14. Jak spędzasz wolny czas?

Przykładowy przebieg tutorialu o charakterze rozwojowym

1. Mamy dla siebie 20-45 minut. Czy masz coś szczególnego, o czym chcesz porozmawiać?
2. Czy jest coś, co chciałbyś osiągnąć albo rozwiązać, ale nie wiesz jak?
(marzenia, problemy, zainteresowania, pragnienia)
3. Co z tego, co wymienileś, możesz uznać za najważniejsze?
4. Wyobraź sobie, jak się czujesz w chwili, kiedy to osiągnąłeś.
  - Komu byś o tym powiedział?
  - Co byś powiedział?
  - Jak byś świętował to osiągnięcie?
5. Jakie korzyści będziesz miał ze zrealizowania tego celu?
6. Co stracisz, jeśli nie postawisz sobie takiego celu?
7. Co Ci jest potrzebne, aby to osiągnąć?
8. Czym już dysponujesz?
  - Twoje środki materialne
  - Środki intelektualne
  - Środki emocjonalne
  - Środki duchowe
9. Jakie widzisz drogi dojścia do tego rozwiązania? (kilka możliwości) i która wygląda na najsensowniejszą?
10. Jakie zadania musisz w związku z tym wykonać?
11. Ile potrzebujesz na to czasu? (ustalenie terminu)
12. Na jakie etapy podzielisz swoją pracę?
13. Kiedy i jak mnie o tym powiadomisz?
14. O czym chciałbyś porozmawiać następnym razem?
15. Ustalenie terminu i miejsca następnego spotkania

Przykładowy przebieg tutorialu o charakterze wychowawczym:

1. Wiem, że zdarzyło się coś takiego... Powiedz mi, jak się czujesz w tej sytuacji?
2. Jak myślisz, jak się czują inni uczestnicy tej sytuacji? (również ojciec, matka, rodzeństwo, koledzy)
3. Co mogłoby (powinno) się stać, żeby do tego nie doszło?
4. Jakie były bezpośrednie przyczyny?
5. Jakie były pośrednie przyczyny?
6. Co powinno się stać, żeby inni uczestnicy poczuli się dobrze (lepiej)?
7. Co powinno się stać, żebyś Ty poczuł się dobrze?
8. Co możesz zrobić, żeby do tego doprowadzić?
9. Jakie masz pomysły w tej sprawie? (kilka)
10. Czego brakuje Tobie, żeby to się zadziało? Jak to uzyskać?
11. Jak się poczujesz, kiedy to zrealizujesz?
12. Jakie inne korzyści wypłyną z tego, że zrealizujesz cel?
13. Kiedy to zrobisz?
14. Jak i kiedy powiadomisz mnie o efektach?

Przykładowy kontrakt tutorski

Kontrakt jest spisaniem zasad, na przestrzeganie których umawiamy się wspólnie w trakcie trwania tutoringu. Kontrakt może zostać podpisany przez ucznia i tutora, ale nie musi. Zależy to od ich indywidualnych ustaleń.

1. **Punktualność** – dotrzymujemy terminów i punktualnie zaczynamy spotkania. Szanujemy swój czas. Informujemy się, gdy odwołujemy spotkanie.
2. **Zaangażowanie** – przygotowujemy się na spotkanie, aby maksymalnie wykorzystać czas.
3. **Szczerość** – szczerze mówimy sobie o naszych oczekiwaniach, wątpliwościach lub sprawach, z których nie jesteśmy zadowoleni.
4. **Autentyczność** – mówimy o sobie, a nie o innych.
5. **Wolność** – nie zmuszamy się do tego, na co nie mamy ochoty.
6. **Odpowiedzialność** – troszczymy się o powodzenie naszej współpracy.

7. **Szacunek** – szanujemy swoje zdanie i siebie nawzajem
8. Poczucie humoru :-)
9. Pozwalamy sobie na możliwość dopisania rzeczy do tej listy.